

۱- یک مجسمه سفالی که در مورد آن روش مرمت حفاظتی قابل اجراست.

منطق حفظ و مرمت سفالینه‌ها

نگرشی بر وضعیت حفظ و مرمت سفالینه‌ها و طرح روشهای پنج گانه حفاظت و مرمت آثار سفالی

بهتاش هزاوه

عضو هیأت علمی پژوهشی جهاد دانشگاهی هنر

چکیده

آن چه در کارگاه‌های حفاظت و مرمت کشور، خصوصاً در مورد آثار سفالی واقع می‌شود، نشان از عدم انسجام و چندگانگی روش و تکنیک داشته و افراط و تفریط به وضوح مشخص است. سلیقه سالاری پای بندی به برخی مکاتب رمانتیک و اخلاق‌گرایی کاذب، همگی از دلایل مهم افراط و تفریط‌ها می‌باشد. البته این مسایل همیشه با مشکلات مالی و کمبود امکانات همراه است. در مقام ارائه، راهکار طرح روش‌های پنج گانه حفظ و مرمت آثار سفالی، پیشنهادی است که به محضر متخصصین و کارشناسان این رشته عرضه می‌شود. این طرح بر مبنای تفکیک انواع آسیب‌هایی که بر سفالینه‌ها عارض می‌گردند، استوار است. روش‌های پنج گانه عبارتند از:

۱ - مرمت حفاظتی

۲ - بازسازی کامل

۳ - مرمت وابسته به شی

۴ - بازسازی متناسب

۵ - حفاظت صرف

مقدمه

مبانی نظری حفاظت و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی از مقولاتی است که در طول تاریخ نه چندان طولانی، این علم توجه بسیاری از کارشناسان، متخصصین طراز اول مرمت و حتی فلاسفه را به خود جلب کرده است و عجب آن که با وجود تمام این کنجکاوی‌های علمی و بحث‌های دامنه دار، هنوز هم اختلاف نظر و ناهماهنگی فراوانی به چشم می‌خورد. البته پاره ای از این مباحث را می‌توان تفریح و تفنن علمی دانست که دارای ترتیب و فایده عملی نیستند. متأسفانه در کشور ما مطرح کنندگان این مباحث بعضاً خود به ماهیت آن چه که راجع به آن بحث و جدل می‌کنند وقوف نداشته و انعکاس و انتشار شنیده‌ها و مطالعات را سرلوحه بیانات خود قرار می‌دهند که این مسئله خود به اختلافات دامن زده و حقیقت امر را مبهم و ناپیدا می‌سازد. ما در این مجال اندک، از تشریح و توضیح این قبیل مباحث که در داخل و خارج از کشور مطرح می‌شود پرهیز می‌کنیم، ولیکن آن چه باعث انحراف افکار متخصصین و پژوهندگان این علم گشته و آفت این وادی است می‌تواند در دو مطلب جداگانه خلاصه شود که عبارتند از: اول - افراطی‌گری و

علت چنین اظهاراتی نگاهی سطحی و غیر کارشناسانه و بعضاً سیاسی به مقوله آثار تاریخی و ماهیت فرهنگی آنها است. وانگهی در محافل علمی، ما کمتر به بررسی موشکافانه و دقیق تأثیرات روانی و زیبایی شناختی اشیا و ابنیه تاریخی بر انسان توجه می‌کنیم. حال آن که این موضوع حتی می‌تواند در کیفیت حفاظت و مرمت آثار فرهنگی موثر باشد. البته با در نظر گرفتن این نکته که باید از مباحث غیر کاربردی و موهوم، به شدت اجتناب کرد.

مشکلات حفاظت و مرمت سفالینه‌ها

در ایران زمین، سفالینه‌ها از دیرباز به وفور تولید و مورد استفاده قرار می‌گرفتند تا آنجا که می‌توان این آثار را از مدارک و اسناد مهم باستان شناسان برای اظهار نظر راجع به تمدن‌ها و فرهنگ‌های گذشته دانست. این خصوصیات و ویژگی‌ها به اهمیت و حفاظت و مرمت سفال‌ها افزوده و به آنها در میان سایر اشیا، موقعیتی ممتاز می‌بخشد. اما متأسفانه عملیات مرمتی که در این محوطه‌ها صورت می‌گیرد به دلیل کمی‌زمان، امکانات و سیستم ناکارآمد اداری و بعضاً عدم تخصص، دارای کیفیت مطلوب نیست. از این گذشته آنچه در کارگاه‌ها مرمتی کشور واقع می‌شود نشان از عدم انسجام و چندگانگی روش و تکنیک دارد، به طوری که مثلاً در یک کارگاه مرمتی، حجم بازسازی و ترمیم، به صلاح دید مسئول آن زیاد و در کارگاه دیگر در کمترین مقدار ممکن است. همان طور که قبلاً ذکر شد دخالت بیش از حد و بی‌قاعده سلاقی از مشکلات بزرگ است ولی ایرادات تنها به مرمت گران و کارشناسان و کمی‌امکانات برنمی‌گردد، بلکه اظهار نظر و تعیین تکلیف برخی مسئولان غیر متخصص، ولی صاحب نفوذ نیز خود تبدیل به معضلی مهم شده است. آثار بسیاری در انبار موزه‌ها و اماکن

اعمال نامحدود سلاقی و هنرنمایی در مرمت و بازسازی آثار، بدون توجه کافی به اسناد و مدارک دوم - تفریط گرای و پایبندی به مکاتب رمانتیک و اهمیت دادن وسواس گونه به استنادات و مدارک مربوط به اشیا تاریخی و فرهنگی و اخلاق گرای کاذب تا آنجا که کوچک ترین اختیارات از کارشناسان و متخصصین سلب شود.

در کشور ما نیز مرمت گران و کارگاه‌های فعال مرمتی، دست به گریبان این آفات هستند. البته مشکل مهم دیگر، عدم آشنایی عموم متخصصان با منطق حفظ و مرمت است. همین موضوع سبب می‌شود طیف وسیعی از مرمت گران تحصیل کرده ما در داخل و خارج، دنباله رو مکاتب مرمتی چند کشور صاحب نام شوند بدون اینکه با تعمق و بررسی کافی به حلاجی این روش‌ها پرداخته و سره را از ناسره جدا کنند. همچنین تناسب آراء دیگران را با موقعیت و فرهنگ خود نسنجیده و چنین روندی خود از دلایل آشفتگی و عدم انسجام است.

و اما گهگاه در لابلای سخنان برخی مسئولین و متصدیان سازمان میراث فرهنگی، مطالبی مطرح می‌شود که بیشتر جنبه شعاری داشته و کلیشه‌ای است. مثلاً چه بسیار می‌شنویم که دیدار از موزه‌ها و اماکن تاریخی وسیله تنبه و عبرت آموزی از سیره و سرنوشت گذشتگان معرفی می‌شود، حال آن که هر محقق، با اندک تاملی در می‌یابد که واقعیت بیرونی چیز دیگری است. یعنی موزه‌ها و اماکن تاریخی کمتر در بینندگان چنین درک و حسی را ایجاد می‌کنند و بیش از آن حس زیبایی دوستی و نگاه توأم با افتخار و غرور نسبت به فرهنگ گذشته تحریک و ارضاء می‌شود و البته گاهی نیز کسب معلومات تاریخی و اطلاعاتی درباره ویژگی‌ها و ساختار اشیا و اماکن مد نظر قرار می‌گیرد. احتمالاً

تاریخی وجود دارند که در حال اضمحلال بوده ولی از آنجایی که نظر این گونه مسئولین، بر روی اشیا و موضوعات مورد توجه آنها می‌باشد لذا به حال خود رها شده اند. این افراد حتی قادرند در روش حفاظت و مرمت نیز دخالت کنند. این عوامل همگی باعث نابسامانی و آشفته‌گی است اما در مقام ارائه راهکار می‌گوییم؛ «از آنجایی که آسیب‌های وارده بر آثار سفالی متنوع می‌باشد هر دسته از این آسیب‌ها درمان و مرمت مخصوص به خود را می‌طلبد.» از این رو پیشنهاد ما این است که روش‌های حفظ و مرمت سفالینه‌ها را در چند عنوان مشخص و قابل تفکیک تعریف نموده و بیان کنیم که چه نوع آسیبی مستلزم اجرای کدام روش است تا به این ترتیب، کارشناسان ذیربط در هر نقطه از کشور به هنگام مواجهه با سفالینه‌ها، با در نظر گرفتن این دسته بندی، شیوه مناسب با هر نوع آسیب را اتخاذ کنند تا در نتیجه با پیروی از منطق به اعمال سلیقه‌ها، افراط‌ها، تفریط‌ها و دخالت‌های بی‌جا پایان داده شود و تمامی کارگاه‌های کشور با وحدت رویه و انسجام به کار خود ادامه دهند.

طرح روش‌های پنج‌گانه حفظ و مرمت آثار سفالی
ما روش‌های حفاظتی و مرمتی متناسب با آسیب‌های گوناگون را به پنج دسته تقسیم بندی می‌کنیم:

۱- روش مرمت حفاظتی

۲- روش بازسازی متناسب

۳- روش بازسازی کامل

۴- روش حفاظت صرف

۵- روش وابسته

این پنج شیوه، جامع تمام روش‌هایی است که در مورد سفالینه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. اما قبل از شرح و تفصیل روش‌های پنج‌گانه فوق، لازم

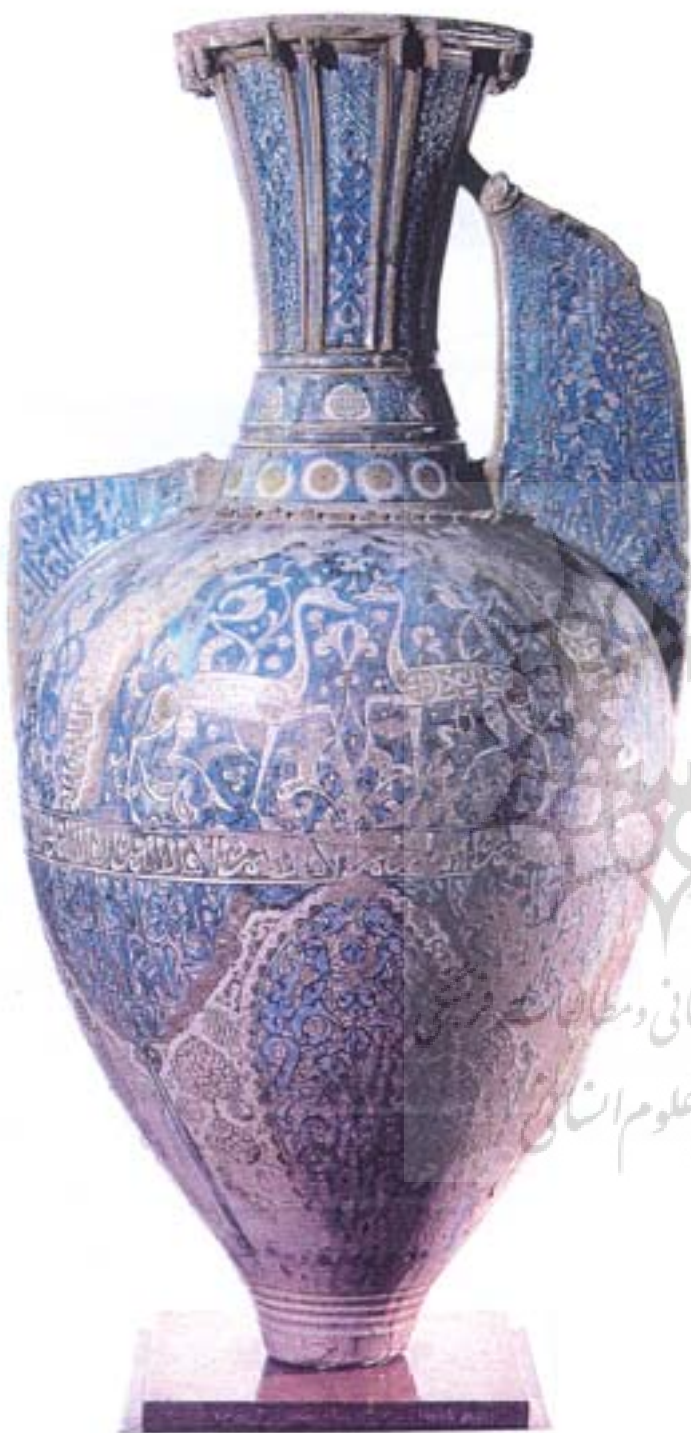
است مطالبی را برای روشن شدن افکار بیان کنیم. همان طور که می‌دانیم مرمت گران در رویارویی با اشیاء تاریخی به سه موضوع توجه می‌کنند: ۱- ساختار شی ۲- بعد تاریخی شی ۳- بعد زیبایی شناسی اثر. این سه اصل در دسته بندی ما نیز مورد توجه قرار گرفته است. البته با ذکر این نکته که در منظر تماشاگران و مخاطبان اشیاء تاریخی و به ویژه بازدید کنندگان از موزه‌ها، تاریخی و زیبا بودن اشیا از اهمیت خاصی برخوردار بوده و غالباً ایشان بیشترین لذت را از طریقه مواجهه شدن با این دو اصل می‌برند. در ضمن ما نمی‌خواهیم از توجه به بعد ساختاری اشیا که در نظر مخاطبان خاص و بسیاری از محققان، فن شناسی و ماهیت اشیا نیز مورد توجه و تحقیق است، غفلت کنیم. ولی این واقعیت غیر قابل انکار است که برای قشر کثیری از تماشاگران آثار تاریخی از جمله فرهیختگان، مواجهه با اثری که از زیبایی خیره کننده‌ای برخوردار بوده و در عین حال گرد تاریخ و حوادث گوناگون بر روی آن نشسته، همواره مشعوف کننده و لذت بخش بوده است و متخصصین حفظ و مرمت آثار باید به این نیاز و خواسته مردم، که همان ارضاء حس زیبایی دوستی و علاقه به بعد تاریخی است احترام گذاشته و تا آنجا که چهار چوب مبانی نظری و امکانات اجازه می‌دهد. در جهت برآوردن این خواسته کوشش کنند. در حقیقت کسانی که دخالت در وضعیت ساختاری و ظاهری آثار تاریخی را به هیچ عنوان قبول ندارند و به دیدگاه‌های رمانتیک پایبندی نشان داده و با وسواس‌های اخلاقی و ... به این موضوع نگاه می‌کنند باید متوجه باشند که به اقبال و خواسته عمومی (مواجهه با شیء تاریخی و زیبا) بی‌اعتنایی کرده اند و بالطبع هنگامی که این انگیزه‌ها برای دیدن اشیاء تاریخی کم رنگ شده و یا از آن غفلت شود، موزه‌ها و مراکز بازدید دچار رکود

۲- روش بازسازی متناسب در مورد این بشقاب با نقوش مفقوده نامعلوم اعمال می‌شود.

و تعطیلی خواهند شد. لذا پیشنهاد می‌شود در امر حفظ و مرمت اشیا و به خصوص در مرحله ترمیم و بازسازی، تا آنجا که مستندات و دلایل اجازه می‌دهد (البته با توجه به شرایطی که به هنگام تشریح روش‌ها بیان خواهد شد) عملیات بازسازی به صورت کامل، به طوری که تشخیص قسمت‌های ترمیمی از بخش‌های اصلی برای بینندگان عادی و کارشناسان ممکن نباشد مگر با استفاده از مدارک و تجهیزات، انجام شود، در راستای مسایل زیبایی شناسی، با توجه به نظر سنجی انجام شده، اکثریت بینندگان از جمله قشر فرهیخته دوست دارند شیء تاریخی را به طور کامل و بی عیب نظاره کنند و از این که اشیا دچار فقدان برخی قسمت‌ها و آسیب دیدگی ساختاری باشند، ناخشنود می‌گردند. بنابراین آنچه گفته شد در دسته بندی معرفی شده، هر جا سخن از «بازسازی کامل» به میان آید، مقصود روش مذکور است.

در اینجا باید به نکته ای اشاره کنیم که می‌تواند از

سوء تفاهم بزرگی جلوگیری کند و آن این که، «بازسازی مفهوم متفاوتی از نوسازی دارد. نوسازی در مورد آثار تاریخی نوعی دروغ تاریخی است. زیرا در آن سعی در زدودن گرد زمان از روی آثار می‌شود. به طوری که وقتی بیننده با شی مواجه می‌شود گویی اثری را نظاره می‌کند که به تازگی از زیر دست صنعت گر و هنرمند خارج شده است و به عبارتی هر قدر چنین احساسی در تماشاگر بیشتر تداعی گردد عملیات نوسازی موفق تر بوده است. در واقع متخصصین کهنه زدا^۱ خواسته یا ناخواسته، نشانه‌هایی را که دال بر تاریخی بودن شی می‌باشد از بین برده و جداً به نو جلوه دادن آثار می‌اندیشند». این افراد به جای نمایش هویت اشیا به نمایش توانایی‌های خود می‌پردازند. نفوذ این گرایش در ذهن متخصص بعضاً بسیار غیر محسوس بوده و مرمت گر خود به اشتباهی که مرتکب می‌شود واقف نیست. ولی مراد ما از بازسازی کامل، اصلاً اتخاذ چنین روشی نیست. از این گذشته، نفس تاریخی بودن اشیا و نشانه‌های این هویت تاریخی، صرف نظر از جنبه تحقیقاتی و پژوهشی آن، جاذبه ای بزرگ برای بازدیدکنندگان از موزه‌ها و اماکن تاریخی است و بیننده همان گونه که از زیبایی لذت می‌برد از رویارویی با شی ای که دوران‌ها و حوادث گوناگون را پشت سر گذاشته نیز، محظوظ می‌شود. در حقیقت بعضی از فرسودگی‌ها و آسیب‌ها در آثار، باعث مسرت مخاطبان می‌شود، زیرا که تصدیقی بر تاریخی بودن شی می‌باشد. در اینجا باید بگوییم که مرمت گر بر روی لبه تیغه راه می‌رود چرا که هم باید به درمان و محافظت اشیاء بیندیشد و هم باید به رفع نازیبایی‌ها و نواقص ملال آور اهتمام ورزیده و در عین حال به شی اجازه دهد تا حوادث و اتفاقاتی را که در طول سال‌ها و قرن‌ها برایش روی داده است حکایت کند و از طرفی هر اشتباه او

۳ - قطعه مفقوده این گلدان به دلیل مشخص بودن نقوش و فرم آن به روش بازسازی کامل ترمیم می‌شود.

می‌تواند تبعات شدیدی برای اثر تاریخی و حتی خود او به بار آورد.

روش‌های پنج‌گانه حفاظت و مرمت سفالینه‌ها

۱- مرمت حفاظتی

این شیوه در مورد دو دسته از آثار به کار می‌رود. اولاً سفال‌های سالم ثانیاً سفال‌هایی که بخش‌هایی از فرم و تزیینات آن تخریب شده و برای ما مجهول است و با دلیل و مدرکی دال بر نظرهای خود در رابطه با این قسمت‌ها نداریم و در نتیجه بازسازی این قسمت‌ها منطقی نبوده و عملیات را در کمترین حد یعنی حفاظت، تثبیت و گاهاً وصالی نگاه می‌داریم. قابل توجه است که این آسیب‌ها را نمی‌توان بر پایه شباهت‌های کلی به میان سفالینه‌ها از حیث فرم و کاربری و تزیینات وجود دارد، بازسازی نمود، مگر آن‌که قراینی وجود داشته باشد تا ما بتوانیم به طور متقن به چگونگی فرم و تزیینات بخش از دست رفتن پی ببریم (البته ما می‌توانیم نظرهای غیر متقن خود را در خصوص این دسته از آثار به طرق مختلف نشان داده و به تصویر بکشیم).

۲- روش بازسازی متناسب

این شیوه مخصوص بخش‌هایی از آثار است که در آنها از چگونگی فرم کلی بخش آسیب دیده با اطلاع باشیم ولی از جزئیات این نواحی آگاهی نداریم. به همین دلیل به بازسازی فرم اثر و آن چه که از جزئیات می‌دانیم اقدام کرده و قسمت‌های ناشناخته را بازسازی نمی‌کنیم.

در این نوع بازسازی مشابهت با بخش‌های اصلی را مد نظر قرار می‌دهیم، البته با توجه به این نکته که بخش بازسازی شده باید از فاصله حدوداً ۲۵ سانتی متری از اصل اثر قابل تمیز باشد.

۳- بازسازی کامل

این روش در مورد آن بخش از بدنه سفالینه‌ها، به کار می‌رود که نمونه‌هایی همانند آنها از لحاظ فرم و تزیینات در دسترس می‌باشد و یا دلایل و مدارک متقنی درباره چگونگی اشکال و تزیینات آنها وجود دارد که امکان بازسازی کامل را فراهم می‌نماید.

بسیاری از سفالینه‌های قالبی و یا دارای نقوش هندسی و تکرار شونده و نقوش گیاهی ساده، اسلیمی و ختایی، براساس این روش به طور کامل قابل بازسازی هستند. زیرا فراوانی آنها امکان بازسازی را افزایش می‌دهد. حتی در مورد سفالینه‌های کتیبه دار، در صورتی که به جملات قسمت مفقوده واقف بوده و شیوه نگارش و تزیین آن را بدانیم، می‌توانیم قسمت‌های ناقص را به طور کامل بازسازی کنیم. روش بازسازی کامل درباره ریتون‌ها و اسفنکس‌ها، در بسیاری موارد قابل اجرا است.

۴- روش حفاظت صرف

این شیوه مربوط به تکه سفال‌ها یا سفال‌های مطالعاتی که به دلیل شدت آسیب وارده و همچنین فقر معلومات ما راجع به این قطعات، قادر به وصالی و بازسازی آنها نیستیم. این گروه از سفال‌ها بعضاً در محوطه‌های باستانی به صورت درهم (باغچه سفال) به کناری گذاشته می‌شوند و یا اینکه بعد از سرقت از یک محوطه تاریخی بر جای می‌مانند و یا طی حوادثی بعد از کاوش، بر اثر تخریب و انواع بی احتیاطی‌ها و آسیب‌ها، ایجاد می‌شوند و غالباً در میان آنها نمونه‌هایی یافت می‌شوند که از لحاظ تحقیقاتی و پژوهشی واجد اهمیت زیاد هستند.

این دسته از آثار معمولاً دارای ارزش تزیینی و زیبایی شناسی نبوده و در معرض نمایش گذاشته نمی‌شوند و همان طور که از عنوان روش مربوطه پیداست در مورد آنها باید به حفظ و نگهداری

۴- این قطعات سفالی دارای ارزش تحقیقاتی بوده و روش حفاظت صرف در مورد آنها مناسب است.

بسندگی و از تخریب بیشتر آنها جلوگیری نمود، تا در آینده مورد استفاده پژوهشگران قرار گیرند.

۵- روش وابسته

برخی از اشیاء به دلیل وضعیت خاص فیزیکی و ساختاری و یا سابقه ویژه تاریخی و فرهنگی و یا حتی شرایط خاص زمانی و مکانی خود، روش حفاظتی و مرمتی خاصی را می‌طلبند و نمی‌توان برای آنها قاعده کلی وضع کرد.

در نتیجه باید با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و شرایط آنها، روش مناسب را اتخاذ نمود. ما به این روش‌ها

«روش‌های وابسته» می‌گوییم. شیوه‌هایی که در مورد حفظ و ترمیم این قبیل آثار به کار می‌رود متنوع بوده و از حفاظت صرف تا بازسازی کامل را در برمی‌گیرد. در پاره‌ای موارد حتی آسیب‌های وارده بر این آثار دارای اهمیت بوده و مرمت گر حق دخالت و ایجاد تغییر در این آسیب‌ها را ندارد. به عنوان مثال یک ظرف سفالی ترک دار بسیار ساده، که از اموال یک حکیم و دانشمند بوده است چنین شی‌ای نکته‌هایی ارزنده از ساده زیستی این عالم در ساختار فرسوده خود پنهان کرده است و مرمت گر

نباید نسبت به آنها بی توجه بوده و مانند فردی بدون قدرت تفکر و قوه تمیز، روشی را که در کارگاه آموزشی به اودیکته شده به کار برده و به مرمت و بازسازی آن بپردازد. قطعاً مطالعه سابقه و شناخت هویت اشیا، قبل از اقدامات حفاظتی و مرمتی می‌تواند از اشتباهات متخصصین به میزان قابل توجهی به کاهد.^۲

گروهی از آثار که مستلزم اعمال این گونه روش‌ها هستند بعضی از کاشی‌ها و سفال‌ها می‌باشند که دارای جنبه‌های فرهنگی، مذهبی و یا سیاسی بوده و صاحب موقعیتی ویژه‌اند. در واقع آنچه به این آثار موقعیت خاص و استثنایی می‌دهد جایگاه آنها در باورها و دیدگاه‌های عامه مردم و یا حتی حکومت‌ها است که این امور در چگونگی حفظ و مرمت تأثیر گذار بوده و از این رو نمی‌توان برای آنها قاعده‌ای کلی وضع نمود و شرایط هر یک از آنها تعیین‌کننده نحوه حفظ و مرمت است. برخی از روش‌های حفاظتی و مرمتی که در محوطه‌های باستانی اعمال می‌شود نیز در زمره روش‌های وابسته به اشیاء قرار دارند. زیرا در این اماکن شرایط خاصی حکمفرما است. از جمله؛ امکانات محدود، وضعیت ساختاری اشیاء مکشوفه و محدودیت زمان در جلوگیری از تخریب آثار. از این رو بسیاری از عملیات‌های حفاظتی و مرمتی که در محوطه‌های باستانی اعمال می‌شود متأثر از شرایط ویژه این محیط‌ها بوده و بیشتر جنبه نگهداری و حفظ دارند. البته بعد از رفع مشکلات اولیه این اشیا، باید به بررسی مجدد وضعیت آنها و اتخاذ روش حفظ و ترمیم مناسب پرداخت.

بازسازی‌های ۵۰٪ به بالا

باتوجه به مطالعات، پیشنهاد می‌شود که آثار با بیش از ۵۰٪ نقص فیزیکی به دو گروه تقسیم

گردند؛ دسته اول اشیایی که با وجود نقایص شان قابلیت نمایش دارند و اشیایی که به دلیل شکنندگی، بافت سست و مشکلات ساختاری، بازسازی آنها امکان پذیر به نظر نمی‌رسد. برای این آثار ساخت مدل مشابه و یا بازسازی‌های تصویری توصیه می‌شود. دسته دیگر اشیا و قطعات غیر تزئینی می‌باشند که امکان بازسازی آنها وجود دارد و در مورد آنها پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش جذابیت شان اقدام به بازسازی فرم و تزئینات شود. اما بخش‌های بازسازی شده باید از فاصله متعارف یعنی حدوداً ۱ تا ۱/۵ متر از قسمت‌های اصلی قابل تمیز باشد. یعنی بیننده گمان به اصل بودن آنها نبرد. زیرا اگر بازسازی این قبیل آثار عین به عین و غیر قابل تشخیص باشد آنگاه تماشاگر را به نظاره‌ش‌ای واداشته ایم که بخش اعظم آن اصیل نیست.

نتیجه گیری

با کمی دقت مشخص می‌شود که دسته بندی صورت گرفته براساس انواع آسیب‌ها و نه بر پایه تفکیک اشیا از هم بوده است زیرا به نظر می‌رسد دسته بندی براساس تفکیک اشیا از یک دیگر، کار را برای متخصصین دشوار کرده و ایشان را در انتخاب روش دچار سردرگمی می‌کند و راه منطقی تر این است که توجه اصلی مرمت گر در انتخاب شیوه کار، به خود آسیب‌ها باشد. زیرا بسیار پیش می‌آید که در یک اثر، آسیب‌های عارض گشته باشد که هر کدام روش متناسب خود را بطلبد.

حفظ ماهیت و تمامیت اثر، مستند سازی مدارک و اطلاعات و برگشت پذیری عملیات حفظ و مرمت، سه اصل مهم می‌باشند که باید در مورد تمامی روش‌های پنج گانه رعایت شوند. با در نظر گرفتن این نکته که اصل حفظ ماهیت و تمامیت اثر از دو اصل دیگر مهم تر بوده و در شرایط ویژه

ارجح است.

لزوم انجام عملیات پاکسازی و رفع معایب ساختاری به دلیل بدیهی بودن آنها در تشریح روش‌های پنج گانه مورد تأکید قرار نگرفته اند.

امکانات تجسمی و تصویری به ما کمک می‌کنند تا شناخت مخاطبان رانست به اشیا افزایش داده و به ذهن آنها در تصور کامل تر آنها کمک کنیم. به خصوص هنگامی که امکان بازسازی شی وجود نداشته باشد، البته این امکانات هیچ گاه جایگزین عملیات بازسازی نمی‌شوند. زیرا مواجهه با شیء اصیل که از نواقص آن کاسته شده باشد برای مخاطب جذابیت خاصی دارد.

بهرتر است در کارگاه‌های آموزشی، از انواع آسیب‌ها که بر سفالینه‌ها عارض می‌شوند وجود داشته باشد. این امر با استفاده از تکه سفال‌های بی مصرف که به وفور یافت می‌شود امکان پذیر است.

روش‌های پنج گانه حفاظت و مرمت سفالینه‌ها قابل تطبیق بر آثار شیشه ای و سنگی می‌باشد. در پایان براین مطلب تأکید می‌کنیم که برخی از فرسودگی‌ها و آسیب‌ها بر زیبایی اشیا افزوده و جذابیت آنها را در نظر بیننده به عنوان یک شیء اصیل بیشتر می‌کنند. ملاک شناخت این گونه آسیب‌ها نظر عموم مخاطبان و همچنین طبع سلیم است. پس مرمت‌گر باید در حفظ این قبیل آسیب‌ها به شرط بی ضرر بودن شان برای ساختار اشیا بکوشد.

واژه نامه

- ۱ - آثار تاریخی Historic works
- ۲ - آسیب شناسی Pathology
- ۳ - بازسازی Reconstruction
- ۴ - برگشت پذیری Reversible
- ۵ - پاکسازی Cleaning

۶ - سفالینه Pottery

۷ - فن شناسی Technology

۸ - حفاظت Conservation

۹ - مرمت Restoration

۱۰ - وصالی Mending

پانویس‌ها

- ۱ - برای بیان منظور مجبور به استفاده از چنین واژه ای شده و کهنه زدایی را می‌توان در مقابل کهنه نمایی قرار داد.
- ۲ - چه بسیار دیده می‌شود که خود ما مرمت گران از یک سو به ایجاد عملیات محافظتی و مرمتی می‌پردازیم و همزمان و یا حتی بعد از مرمت راجع به همان شی تحقیق می‌کنیم گویی که این دو امر هیچ ربطی به هم ندارند.

منابع و مأخذ

- ۱ - کیانی، محمد یوسف و کریمی، فاطمه. هنر سفالگری دوره اسلامی ایران، چاپ، ارشاد اسلامی (چاپ اول تابستان ۱۳۶۴) ناشر، مرکز باستان شناسی ایران
- ۲ - بصیری، رضا. لعاب، کاشی، سفال، چاپ، از چاپخانه حیدری (چاپ اول سال ۱۳۶۳) انتشارات، میر (گوتنبرگ)
- ۳ - توحیدی، فائق. فن و هنر سفالگری، چاپ، تهران ۱۳۷۸، حروف چینی و لیتوگرافی، سمت، چاپ و صحافی، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
- ۴ - گزارشنامه سومین مجمع سالانه کارش‌ها و پژوهش‌های باستان شناسی در ایران، انتشارات مرکز باستان شناسی ایران
- ۵ - برق دهنده، عبدالرضا. بررسی، حفاظت و مرمت یک نمونه «گور خمره» ایلامی، مکتوفه از حفاری‌های هفت تپه، پروژه نهایی دوره کارشناسی مرمت آثار، دانشگاه هنر اصفهان، زمستان ۱۳۸۰
- 6 - Charles k. Wilkinson, Nishapur Pottery of The Early Islamic Period Published by: The Metropolitan Museum of Art, New York Distributed by: New York Graphic Society, Greenwich, Connecticut.
- 7 - Trudy s Kawami, Ancient iranian Ceramics From the arthur M.sackler Collections, Published by: the Artur M. Sackler Foundation Distributed by: harry N. Abrams, Inc New York
- 8 - Arthur Upham Pope, A survey of persian Art from Prehistoric Times To The Present, Volumex, Manafzadeh Gpoup, Teheran, Oxford University press London. Meiji -shobo, Tokyo